

Šola kot varen prostor z ničelno toleranco do nasilja

Irena Demšar, univerzitetna diplomirana anglistka in profesorica francoskega jezika, Osnovna šola Vodice

Družba in z njo tudi izobraževalni sistem se spreminja. Prenavljajo se učni načrti, izboljšujejo se učni procesi in uvajajo inovativne tehnologije. Za doseganje uspehov mora biti šola varen prostor. Medvrstniško nasilje pomembno vpliva na učne dosežke, zato mora vodstvo šole skupaj z zaposlenimi zavzeti ničelno toleranco do nasilja. Poleg pravil šolskega reda in vzgojnega načrta je priporočljivo, da šola izvaja tudi preventivne programe. Z njimi otroke okrepimo z informacijami, z znanjem in veščinami, da se bodo znali ustrezno odzvati, če se znajdejo v nasilni situaciji. Preventivni program NEON je primer dobre prakse, ki ga na OŠ Vodice izvajamo kot naložbo v varnost, zdravje in dobro počutje otrok in mladostnikov.

1 Uvod

Družba 21. stoletja in z njo posledično tudi šola se spreminja. Vsi si želimo kakovostnega izobraževanja, zato prenavljamo učne načrte, izboljšujemo učne procese in uvajamo inovativne tehnologije. Pri tem pa ne smemo pozabiti, da mora biti šola varen prostor – prostor, v katerem bodo otroci in mladostniki lahko odkrili in razvijali svoje talente, brezskrbno odraščali, sklepali prijateljstva, sodelovali ter imeli željo po raziskovanju in učenju. Šola ne sme biti prostor, kamor bi se otroci bali vstopiti oziroma bi se počutili ogrožene, prestrašene in nemočne.

Nasilje med vrstniki ni nov pojav. Z njim se je v takšni ali drugačni obliki srečal skoraj vsak izmed nas. Posledice raznih oblik nasilja negativno vplivajo na osebni razvoj otrok, njihovo počutje in zdravje ter na splošno na kakovost njihovega življenja. Po podatkih strokovne službe Zveze prijateljev mladine Slovenije je nasilja v šolah vse več.

V mednarodni raziskavi PISA 2015, ki sicer preučuje bralno, naravoslovno in matematično pismenost 15-letnikov, so učenkam in učencem zastavili vprašanja o medvrstniškem nasilju. Njihovi odgovori so pokazali, da učenke in učenci šol, na katerih je več kot 10 odstotkov učencev žrtev rednega nasilništva, praviloma dosegajo za 47 točk slabše rezultate pri naravoslovju kot tisti s šol, kjer nasilništvo ni pogosto.

Raziskava, ki jo je v šolskem letu 2018/19 izvedel Inštitut za psihološko svetovanje in izobraževalno razvojne projekte (ISA Inštitut) med 4617 učenci 3. triletja na 70 slovenskih šolah, je pokazala, da 89 % učencev meni, da se na njihovi šoli dogaja medvrstniško nasilje, 13 % slovenskih učencev in učenek doživlja vrstniško nasilje, 43 % jih je vsaj enkrat doživelo eno od oblik spletnega nasilja, 24 %

jih poroča o vsaj eni izkušnji ene ali več oblik spolnega nasilja. Na nobeni šoli ni bilo podatkov, da vrstniškega nasilja ni.

Šola je lahko varen prostor le, če zagovarjamo ničelno toleranco do vrstniškega nasilja. To je moč doseči le s celostnim pristopom za preprečevanje vrstniškega nasilja, v katerega so vključeni zaposleni v šoli, vsi učenci ter njihovi starši. Prepozno je, če ukrepamo le takrat, kadar se nasilje pojavi v hujših oblikah, potrebno je delovati preventivno. Ničelna toleranca pomeni, da velja niz strogih predpisov, ki jih morajo brez izjeme spoštovati vsi člani skupnosti. Za preprečevanje nasilnega vedenja v šolah mora biti poskrbljeno s pravili šolskega reda, z vzgojnim načrtom šole, s primernim ukrepanjem učiteljev in s strokovnim posredovanjem svetovalne službe ter vodstva šole.

V šolah, kjer prevladuje pozitivna klima, učitelji bolje sodelujejo med seboj, več je timskega dela. Učenci v takih šolah so bolj zavzeti za učenje, bolje sodelujejo z učitelji in imajo boljše rezultate. Poleg boljše motivacije imajo učenci tudi pozitivnejša stališča do šole in šolskih predmetov. Učenci, ki imajo v razredu kakovostne prijateljske odnose, posledično šolo zaznavajo bolj pozitivno in se v šoli tudi bolj pozitivno vedejo. Zagotavljanje varnega in spodbudnega učnega okolja spada med temeljne cilje vzgoje in izobraževanja ter zajema tako krepitev socialnih spretnosti, strpnosti, spoštovanja drugačnosti kot omogočanje razvoja in doseganje čim višje ravni ustvarjalnosti.

2 Kaj je medvrstniško nasilje?

Medvrstniško nasilje je nasilje, kjer sta tako povzročitelj/ica kot žrtev vrstnika ali vrstnici. Negativne čustvene posledice občutijo vsi vpleteni – žrtev, povzročitelji in opazovalci.

Nasilje je vedenje, s katerim oseba zlorabi svojo moč, da bi drugo osebo (ali osebe) nadzorovala, ustrahovala, ji škodovala, jo ponižala, razvrednotila, ji vzela moč, si jo podredila, jo izkoristila ali jo uničila. Gre za hoteno, namerno, praviloma ponavljajoče dejanje ali za hujši enkratni dogodek. Oseba ima lahko več moči zaradi družbenega položaja, starosti, nacionalnosti, telesnih značilnosti, kognitivnih sposobnosti ali drugih dejavnikov. Najpogosteje so povzročitelji/ice v domačem okolju žrtve nasilja.

Poznamo različne vrste nasilja:

- telesno oz. fizično nasilje: odrivanje, omejevanje gibanja, pljuvanje, grizenje, suvanje, udarci, pretepanje itd.,
- psihično nasilje, ki ga delimo na:
 - verbalno: zmerjanje, žaljenje, posmehovanje, zmerljivke, povezane z imenom, rasistične pripombe, širjenje lažnih govoric, ščuvanje, grožnje itd. in
 - neverbalno: mimika obraza, nesramne kretnje, sistematično izključevanje, ignoriranje, izolacija, molk kot sredstvo pritiska itd.,
- ekonomsko oz. materialno nasilje: izsiljevanje za denar ali druge materialne dobrine, poškodovanje ali uničenje osebne lastnine, šolskih potrebščin itd.,
- spolno nasilje: namigovanje na spolnost in šale s spolno vsebino, opolzko gestikuliranje in govorjenje, nadlegovanje zaradi pripadnosti spolu, nagovarjanje na spolnost, prikazovanje pornografskega materiala, otipavanje, zalezovanje, spolni napad itd.,

- spletno nasilje: namerno in ponavljajoče nadlegovanje in/oz. ustrahovanje preko interneta, mobilnih telefonov in drugih informacijsko-komunikacijskih tehnologij kot npr. pošiljanje žaljivih sporočil, pošiljanje in objavlanje škodljivih, neresničnih ali krutih objav, prilaščanje druge identitete z namenom osramotitve in škodovanja, obrekovanje na forumih, blogih ali socialnih omrežjih, snemanje nasilnih ali drugače neprimernih posnetkov in razpošiljanje ter objavlanje teh posnetkov na spletu itd.

Nasilja ne moremo enačiti s konflikti, saj gre za dve povsem različni stvari. Konflikt je trk različnih želja, mnenj, pogledov. Gre za naraven in pričakovan del vseh odnosov. Otroci in mladi ga lahko rešijo sami, saj med osebami v konfliktu ni izrazitega neravnovesja moči. Ni se jim potrebno izogibati ali jih ustavljati, saj ugodno razrešeni konflikti odnos poglobijo, medtem ko ga nasilje uničuje. Cilj reševanja konflikta je dogovor, ki je uresničljiv in sprejemljiv za vse sodelujoče. Konflikti so neprijetni, a niso nevarni, nasilje pa je nevarno, zato ga moramo ustaviti in preprečevati.

Pri medvrstniškem nasilju gre za zlorabo moči ene osebe nad drugo, ki se pred povzročiteljem/ico ne more sama braniti. Če je asimetrija v moči med njima velika, se praviloma razvije dinamika, ki onemogoča, da bi žrtev zmogla sama ustaviti nasilje, zato je nujen poseg odraslih oseb. Z vsakim nasilnim dejanjem se strah, krivda, sram in nemoč pri trpinčenem otroku povečujejo, kar ga

hromi, da bi upal in zmozel ukrepati zoper nasilje. Zaradi tega je njegova samopodoba vse slabša, sam sebe krivi za nastalo situacijo. Ne verjame, da mu lahko kdo zares pomaga in ustavi povzročitelja. Da bi sploh preživel vsakodnevni strah ter trpinčenje, razvije različne oblike strategij preživetja, da bi se nasilju izognil ali ga vsaj nekoliko zmanjšal (izostaja od pouka, v šolo hodi prepozno ali po drugi poti, pogosto zboleva, poskuša biti čim bolj neopazen itd.). Če se nasilje ne ustavi, postaja moč trpinčenega otroka vse manjša, postaja vse bolj ranljiv ter ujet v nasilen odnos. Njegovo zdravje se poslabša, dobi odpor do šole, njegov učni uspeh se poslabša, spremeni se njegovo vedenje. Če te znake starši in učitelji zaznajo ali o nasilju naposled vendarle zmore povedati sam, pride končno do zelo pomembne priložnosti, da učitelji in starši ukrepajo in s skupnimi močmi nasilje ustavijo. Če je ta priložnost zamujena, otrok (žrtev) ostane sam s svojo izkušnjo nasilja, brez izhoda. Posledice so lahko tudi najhujše.

3 Napačna prepričanja in dejstva

V naši družbi je še vedno prisoten mit, da je vrstniško nasilje nekaj normalnega in je sestavni del odraščanja, hkrati pa priložnost, da se mladi naučijo postaviti zase in se utrdijo, da so nasilni samo fizično močnejši, problematični fantje, ki prihajajo iz socialno šibkega okolja, da se na uglednih šolah nasilje ne dogaja, da je problematično samo fizično nasilje, pri katerem pride do telesnih poškodb itd.

To vsekakor ne drži. Nasilje ni normalen del odraščanja, dejstvo pa je, da se z njim srečuje veliko otrok. Nasilni so lahko fantje in dekleta, žrtve nasilja so prav tako fantje in dekleta. Dogaja se po vseh šolah, mestnih, primestnih, vaških, velikih in

majhnih. Pomembno je, da se nasilje ustavi. Pri tem je zelo pomembna vloga nas, odraslih. Pomembno je, da se resno in dosledno odzivamo na primere vrstniškega nasilja.

Vrstniško nasilje se ne bi smelo dogajati nikomur. Osebam, ki ga doživljajo, lahko povzroči veliko škode in trpljenja. Nasilje ni nikoli pravi način ravnanja v medsebojnih odnosih.

4 Kako prepoznamo žrtev vrstniškega nasilja?

Vrstniško nasilje ima lahko za otroke hude posledice. Prizadene lahko tako otroke, ki doživljajo nasilje, kot otroke, ki izvajajo nasilje, in otroke, ki so priče nasilju (opazovalke in opazovalci).

Žrtve lahko prepoznamo po spodnjih spremembah v vedenju.

- Otrok lahko spremeni svoj odnos do šole. Včasih se zgodi, da ne želi več hoditi v šolo, želi, da ga nekdo spremlja v šolo in domov, spremeni svojo običajno pot, zato zamuja ali pa prihaja v šolo zelo zgodaj, začne neopravičeno izostajati od pouka. Morda ne želi na šolski izlet ali letovanje. Ko gre na izlet, je vedno v bližini učiteljice ali učitelja in se od njiju noče oddaljiti. Lahko se težje zbere in težje uči. Poslabša se mu učni uspeh. Izgubi zanimanje za stvari, ki so ga včasih veselile. Ima poškodovano šolsko opremo ali je celo nima, čez dan »izgubi« kos oblačila. Ima nepojasnjene modrice, odrgnine in druge poškodbe. Zaradi izkušenj z nasiljem ima lahko otrok tudi težave s spanjem.
- Starši opazijo, da je nenadoma postal zadirčen in grob. Lahko postane bolj razdražljiv, se hitreje spre, se pogosteje jezi ali pa je bolj zaskrbljen, deluje zamišljeno. Včasih je videti, kot da ga nič ne zanima, kot da ne posluša. Zapre se

vase, začne jecljati, ima izredno slabo samopodobo. Odklanja pogovor ali si izmisli neverjetno zgodbo, da bi ga pustili pri miru.

- Začne krasti denar drugim otrokom.
- Zgodi se, da kdo od otrok, mladostnikov in mladostnic pobegne od doma ali pa začne uživati prepovedane droge, piti alkohol.
- Stiska je pri nekaterih otrocih in mladih lahko tako velika, da začnejo razmišljati o samomoru. Nekateri tudi poskušajo narediti samomor.

Pomembno je razumeti in upoštevati, da imajo lahko otroci in mladi opisane težave zaradi več vzrokov, ne samo zaradi izkušnje vrstniškega nasilja. Če torej opazimo katero od naštetih posledic, je dobro, da med drugimi možnimi vzroki pomislimo tudi na vrstniško nasilje.

Prav posledice, s katerimi se po izkušnjah nasilja soočajo otroci in mladi, so glavni argument za sistematično izvajanje primarne preventive na tem področju. Otrok ne moremo povsem zaščititi pred nasiljem, lahko pa jih okrepimo z informacijami, z znanjem in veščinami, da se bodo znali ustrezno odzvati v takšnih situacijah. Program NEON – Varni brez vrstniškega nasilja je preventivni program, s katerim delujemo vnaprej s ciljem, da bi preprečili, da bi otroci utrpeli travmatične posledice nasilja tako v fizičnem kot v spletnem okolju. Za učinkovito preventivo vrstniškega nasilja je nujen celostni pristop z aktivnim sodelovanjem zaposlenih v šoli, staršev in seveda otrok.

5 Zakaj program NEON?

Na Osnovni šoli Vodice program NEON izvajamo v 2., 4., 5., 6. in 7. razredu. Izvajamo ga svetovalne delavke in učiteljice, ki smo ustrezne kvalifikacije pridobile na dodatnem strokovnem izobraževanju programov CAP in NEON pod strokovnim vodstvom ISA inštituta. Delavnice so zasnovane tako, da izvajalke na enostaven, letom primeren in učinkovit način z otroki spregovorimo o problemu vrstniškega nasilja.

Na preventivnih delavnicah programa NEON:

- Pomagamo otrokom širiti in okrepiti njihovo socialno mrežo vrstnikov, vrstnic in odraslih.
- Otroke okrepimo z informacijami, znanji in veščinami.
- Razvijamo in krepimo socialno-čustvene kompetence in samozavestno vedenje otrok.
- Z informacijami in znanji okrepimo odrasle, da bi lahko zagotovili konkretno podporo in pomoč, če oziroma ko jo kdo od otrok potrebuje.
- Otrokom predstavimo možnosti, kako se lahko ustrezno odzovejo, ravnajo v primeru vrstniškega nasilja, ter jih spodbudimo, da bi se lahko podporno odzvali kot priče (opazovalci in opazovalke) nasilja.
- Kot ciljno skupino nagovorimo tudi starše in

zaposlene v osnovni šoli kot pomembne osebe v otrokovi socialni mreži ter jim predstavimo informacije o oblikah, vzrokih in posledicah vrstniškega nasilja, možnosti preventivnih aktivnosti in ukrepov ter ustrezne odzive v primerih vrstniškega nasilja.

- Osredotočamo se na krepitev varovalnih delavnikov otrok: prave informacije in znanje, nudimo konkretno podporo in pomoč, ko jo otrok potrebuje.

6 Delavnice preventivnega programa NEON

Na začetku vsake delavnice otroke najprej opozorimo na tri posebne pravice, ki jih ima vsak od nas – pravice biti varen, močen in svoboden. Vedno se tudi dogovorimo, da na delavnicah govori samo ena oseba naenkrat, da se moramo med seboj poslušati, da se drug drugemu ne posmehujemo in da po koncu delavnice ne širimo govoric, kdo je kaj rekel.

V 2. razredu otrokom besede »varen, močen in svoboden« najprej razložimo. Varen si, ko veš, da je vse v redu in da ti nihče ne bo škodoval ali te prizadel in ko se dobro počutiš med prijatelji in sošolci. Biti močan ne pomeni le fizične moči, lahko pomeni biti tudi pogumen in hraber. Svobodni smo, ko smo veseli, zadovoljni in sproščeni.

Nato spregovorimo o občutkih, ki se nam porajajo, ko se znajdemo v nasilni situaciji. Že v 2. razredu otroke naučimo, da v primeru, ko so vpleteni v vrstniško nasilje, lahko rečejo: »Pusti me pri miru.« / »Ne.« / »Nehaj.«

Spregovorimo o prostorih v šoli, kjer se (ne) počutijo varne. Na preprostem zemljevidu šole z zeleno barvico označijo dele šole in okolico, kjer se počutijo varno, kjer nihče nikogar ne ustrašuje, nato pa še z rdečo barvico tiste dele šole in okolice šole, kjer se ne počutijo varno. Rezultati te dejavnosti pokažejo, da se učenci počutijo najbolj varne v svoji matični učilnici in v jedilnici. Razlog je verjetno v tem, da v teh dveh prostorih niso skoraj nikoli sami, vedno je prisoten učitelj ali dežurni učitelj. Najmanj varne se počutijo na šolskem stranišču, v garderobah, telovadnici in na avtobusnem postajališču. Večkrat je označeno tudi šolsko igrišče, kjer se v času podaljšanega bivanja združujejo otroci iz različnih oddelkov, nadzor učiteljev pa je manjši.

V 4. razredu se na pozitiven in starosti primeren način spregovori o situacijah nasilja in zlorabe. Otroci se preko igranih prizorov in pogovora seznanijo z vrstniškim nasiljem, s srečanjem z neznancom in s spolno zlorabo. Naučijo se reči odločen NE v primeru nasilja, kako se zaščititi in komu v takih primerih povedati.

V 5. razredu se pogovarjamo o tem, s kakšnim vedenjem je najbolje odreagirati na nasilje. S svojim odzivom na nasilje lahko prispevamo k poslabšanju ali izboljšanju situacije. Naš odziv je lahko pasiven – npr. jok, umik. Tak odziv si tisti, ki izvajajo nasilje, lahko razlagajo, kot da nas je strah, in tako se njihova moč še poveča. Če se umaknemo, nismo svobodni.

Na nasilje nekateri odreagirajo agresivno – otroci pogosto izpostavijo možnost, da tistega, ki ravna nasilno, udarimo nazaj. S tem kršimo pravice drugega otroka, da se počuti varno, močno in svobodno. Pretepanje ima lahko tudi resne posledice, kot so vzgojni ukrep, izključitev iz šole, pravni postopki, telesne poškodbe. Otroke spodbudimo, da o nasilju povejo odraslemu. Pojasnimo jim tudi, da to ni tožarjenje. Tožarimo, ko povem nekaj o drugi osebi samo zato, ker jo želim spraviti v težave.

Najbolj primerno je, da odreagiramo samozavestno in odločno – tako ohranimo svoje pravice in spoštujemo pravice drugih. S problemom se soočimo. Na ta način lahko umirimo situacijo in prispevamo k zmanjševanju vrstniškega nasilja.

Na delavnici spregovorimo tudi o trikotniku vpletenih v nasilje: o žrtvah, povzročiteljih in pričah. Priče imajo moč – lahko se odločijo, ali bodo pomagale ali ne. Lahko podprejo osebo, ki je žrtev nasilja, lahko se postavijo na njeno stran in namenijo svojo pozornost osebi, ki nasilje povzroča. Lahko spodbudijo druge, da povedo o nasilju. Če ne pomagajo, lahko prispevajo k poslabšanju situacije.

Večkrat poudarimo tudi dejstvo, da žrtev ni kriva za nasilje. Za nasilje je vedno odgovoren tisti, ki ga povzroča. Nihče nima pravice drugemu odvzeti pravice, da se počuti varno.

V 6. razredu spregovorimo o nadlegovanju in spolnem nasilju. Otroci se seznanijo z osebno mejo, ki je brez našega dovoljenja ne sme prestopiti nihče,

in spoznajo vrste spolnega nasilja: verbalno, vizualno in fizično. Poudarimo ničelno toleranco do spolnega nasilja.

Povemo jim, da osebna meja označuje ali določa, kaj, na kakšen način in v kakšnem obsegu je za nas sprejemljivo, ustrezno, nam je všeč. Lahko je fizična, čustvena, moralna in spolna. Okoli sebe imamo namišljeno/nevidno črto, ki označuje naš osebni prostor. Mi se odločimo, kdo lahko prečka to mejo in kdo ne. Nekateri ljudje prestopijo mejo in kršijo pravice drugih s tem, da jih nadlegujejo, ker so drugačni kot oni. Drugačni so lahko zaradi načina oblačenja, stila življenja, narodnosti, spolne usmerjenosti. Pomembno je, da skrbimo za svoje meje in da upoštevamo meje drugih. Za svoje meje se moramo odločno in samozavestno postaviti, pri tem pa moramo biti spoštljivi do druge osebe. Če smo spoštljivi, upoštevamo tudi njihove meje in pravice, da so varni, močni in svobodni. To je varovalni dejavnik, ki prepreči vse vrste nasilja, tudi spolno nasilje. Spolno nasilje ni nikoli pravi način ravnanja v medosebnih odnosih.

V 7. razredu izvajamo delavnico na temo spletnega nasilja. Z otroki se pogovarjamo o njihovem obnašanju na spletu, kaj vse je spletno nasilje, kakšne so lahko posledice naivnega/preveč zaupljivega vedenja na spletu, kaj lahko naredimo, ko postanemo žrtev spletnega nasilja. Pomembno je, da se tudi na spletu do svojih vrstnikov in vrstnic obnašamo spoštljivo in da brez njihove privolitve ne objavljamo njihovih fotografij ali podatkov iz njihovega zasebnega življenja. Učence naučimo, da če na spletu doživijo spletno nasilje, odreagirajo z naslednjimi koraki: 1. Ustavi. 2. Blokiraj in shrani. 3. Povej.

7 Kako se pogovarjamo z otrokom, ki je žrtev vrstniškega nasilja?

Po koncu vsake delavnice smo izvajalke na razpolago učencem, ki bi se z nami želeli pogovoriti ali deliti osebno izkušnjo. Pomembno je, da otroku verjame-

mo, da je žrtev nasilja. Spodbudimo ga, da pove, kaj doživlja. Pozorno ga poslušamo in ne prekinjamo njegove izpovedi. Dovolimo mu izraziti čustva. Pomembno je, da dobi občutek varnosti in zaupanja do nas. Čutiti mora, da ga bomo podprli oz. zaščitili ne glede na vsebino izpovedi. Ne pokažemo mu, da smo šokirani, ko nam zaupa, kaj se mu je zgodilo. Povemo mu, da za nasilje ni kriv on, ampak je zanj odgovorna oseba, ki nasilje povzroča. Izogibamo se vprašalnici ZAKAJ. Zveni zaslisevalsko in obtožujoče. V pogovoru ne obtožujemo osebe, ampak dejanja povzročitelja nasilja. Skupaj naredimo načrt za nadaljnje preprečevanje nasilja: kaj naj stori, če ponovno pride do nasilja – kako se lahko zaščiti, h komu se lahko zateče po pomoč, koga lahko pokliče. Poiščemo pozitivne osebe v njegovem (šolskem) vrstniškem okolju (vrstnike, prijatelje, učiteljice itd.), ob katerih se otrok počuti varnega. O dogajanju obvestimo razrednika, šolsko svetovalno službo ter vodstvo šole.

Svetovalni delavec se mora pogovoriti tudi s povzročiteljem nasilja in z njim načrtovati aktivnosti. Delo s povzročiteljem je edini način, da le-ta spremeni svoja neustrezna vedenja. Pomembno je, da razume razloge za svoje dejanje in sprejme odgovornost za storjeno nasilje.

Medvrstniško nasilje, še posebej če traja dlje časa in je sistematično, vpliva tudi na dinamiko razreda. Zato se pogovorimo tudi z opazovalci. Razumeti morajo, da imajo tudi oni pomembno vlogo pri preprečevanju nasilja. Dati jim moramo jasna sporočila o tem, da je nasilje nesprejemljivo.

K pogovoru prav tako povabimo starše otrok, ki so žrtve medvrstniškega nasilja, in starše otrok, ki so povzročitelji. Potrebno je iskati ustrezne strategije, ki bodo v pomoč otroku ne glede na to, v kateri vlogi je.

8 Zaključek

Cilj preventivnega pristopa k reševanju medvrstniškega nasilja je razumevanje dinamike nasilja, vloge različnih akterjev in učenje aktivnega soočanja z nasilnim vedenjem. Pomembno je, da pri učencih gradimo pozitivno samozavest, dobro samopodobo in samospoštovanje. Potrebno jih je učiti reševati spore in konflikte na konstruktiven način, ki izključuje uporabo nasilja za doseganje lastnih ciljev, interesov in zadovoljitve potreb. Dobro je krepiti tudi njihovo emocionalno pismenost, s katero znajo prepoznati in razumeti lastna čustva, jih obvladati v različnih kontekstih vrstniških interakcij, hkrati pa uspejo prepoznati čustva drugih in skladno s tem izbrati nenasilna vedenja. Učinkovita in strokovna obravnava storjenega nasilnega dejanja je namreč najboljša oblika preventive. Sporočila, ki jih vodstvo šole, šolska svetovalna služba ter učitelji dajo otrokom, staršem in lokalnemu okolju s hitro, strokovno in odločno obravnavo zaznanega nasilja, so neprecenljiva in najboljša možna zaščita pred njegovo ponovitvijo.

Viri in literatura

ISA Inštitut: Dostopno na <https://isainstitut.si/isa/>
 Klemenčič, I. idr. (2016): *Preventivne dejavnosti sistemskega pristopa k medvrstniškemu nasilju v VIZ. Priročnik št. 2*. Ljubljana: Inštitut za kriminologijo pri Pravni fakulteti v Ljubljani.
 Lampret, T. (2022): Šole med starši in pravnimi akti. *Nedeljski dnevnik*. Dostopno na <https://www.dnevnik.si/1043001525>
 PISA In Focus 2017/74: *How much of a problem is bullying*. Dostopno na https://www.oecd-ilibrary.org/education/how-much-of-a-problem-is-bullying-at-school_728d6464-en
 Protokol ob zaznavi in obravnavi medvrstniškega nasilja v vzgojnoizobraževalnih zavodih: <https://www.zrss.si/wp-content/uploads/2022/03/Protokol-ob-zaznavi-in-za-obravnavo-medvrstnikenga-nasilja-v-VIZ-1.pdf> (Dostop: 3. 11. 2022)
 Sindikat vzgoje, izobraževanja, znanosti in kulture Slovenije: *Medvrstniško nasilje v šoli*. Dostopno na <https://www.sviz.si/medvrstniško-nasilje-v-soli/>
 Šola za ravnatelje (2019): *Varno in spodbudno učno okolje*. Kranjc, T. idr. Dostopno na <http://solazaravnatelje.si/ISBN/978-961-6989-31-2.pdf>
 Štirn, M. idr. (2018): *Program NEON: Varni brez vrstniškega nasilja: priročniki za izvajanje programa v osnovni šoli*. Ljubljana: ISA Inštitut.

